

ÅRSRAPPORT

2009

Hospice Sjælland

Hospice
Sjælland

Årsrapport 2009

Hospice Sjælland
Tønsbergvej 61
4000 Roskilde

1. udgave - 1. oplag 2010
Oplag: 700 stk.

Layout og produktion: Roskilde Mediecenter
Tryk: Print Partner
Trykt med vegetabilsk farve på 170 gr. Svanemærket Multi Art Silk

Indholdsfortegnelse

FORORD, af Aino Andersen	side 04	Er uddannelse vejen frem?	side 29
Bestyrelsen	side 05	SIG-grupper på Hospice Sjælland	side 33
FORORD, af Peder Kjærsgaard	side 06	Tina Nørbæk	side 34
Årets gang 2009	side 08	Mona Nielsen og Tine Vestergaard	side 35
Kvantitative data	side 15	Uddannelse i samtalepraksis	side 36
Frivilligkoordinator Grethe Lundberg-Andersen	side 16	Uddannelse af sygeplejestuderende	side 38
Arrangementer og aktiviteter	side 18	Jaqueline Bay	side 40
Lions Club Bellevue	side 20	Psykolog Bo Snedker Boman	side 44
Indvielse af orangeri	side 22	Rosenkort	side 47
Madens betydning	side 26	Lars Rasmussen	side 47
		Peter Pilsborg	side 49
		Døden er som et skib	side 50

Forord

AF HOSPICECHEF AINO ANDERSEN

Endnu et år er gået, og et nyt spændende og udviklende år er begyndt. 2010 er et år, hvor Hospice Sjælland får ny ledelse. Den tidligere ledelses store viden og erfaring på området ønskes brugt til at opstarte et nyt hospice i Region Hovedstaden.

Som ny hospicechef glæder jeg mig til sammen med kollegaer, medarbejdere, pårørende og andre samarbejdspartnere at videreføre Hospice Sjælland i den ånd og med den høje faglige kvalitet, jeg oplever, Hospice Sjælland står for, men også at sikre en fortsat udvikling inden for det palliative område til glæde for pårørende og beboerne på Hospice Sjælland.

Både personligt og fagligt vægter jeg sundhed og trivsel meget højt, hvilket er en af grundene til, at jeg har søgt stillingen som hospicechef på Hospice Sjælland. Jeg ønsker sammen med kollegaer, medarbejdere, pårørende og andre samarbejdspartnere at have mulighed for at sikre borgerne livskvalitet den sidste del af deres liv.

Jeg er 45 år, gift med Stig og sammen har vi børnene Anna på 15 år, Asbjørn på 18 år og Jais på 27 år. Uddannet sygeplejerske fra 1989, og har siden suppleret med en Intensiv efteruddannelse, Bachelor in management og Bachelor in Leadership.

Ledelsesmæssigt har jeg 10 års erfaring fra stilling som centerleder ved tre forskellige omsorgscentre i henholdsvis Haderslev, Christiansfeld og Gilleleje.

Jeg ser frem til et godt samarbejde med interne og eksterne samarbejdspartnere, således at den varme, omsorg og kvalitet, Hospice Sjælland udviser, kan fortsætte med mulighed for yderligere udvikling.

Bestyrelsen

Peder
Kjærsgaard,
formand

Birgitte
Nemeth,
næstformand

Ingelise
Hansen

Niels
Henning
Johansen

Karen
Marie
Bøggild

Bjørn
Dahl

Anne Mette
Blach
Medarb.
repræsentant

Forord

AF PEDER KJÆRSGAARD, BESTYRELSESFORMAND

Hospice Sjælland er nu ved at være en veletableret institution, der har været til stor hjælp og støtte for mange mennesker, hvilket mange tilbagemeldinger giver udtryk for.

Debatten om sygehusstrukturen i Region Sjælland har også i 2009 været præget af, hvor regionens supersygehus skal ligge, og i skrivende stund er det fortsat uafklaret, hvor i regionen det bliver placeret, men formentlig er der en afklaring, når denne årsrapport kommer på gaden i begyndelsen af april. En afklaring på dette område vil betyde, at også andre initiativer kan få en større fokus. Vi har fra Hospice Sjælland et fortsat ønske om at få etableret et udgående team på hospiceområdet, og vi håber på, at vi i det kommende år kan få skabt en så stor interesse for projektet, at vi kan få et pilotprojekt etableret i løbet af året.

2010 bliver året, hvor vi får tre nye hospicer som naboer. I januar måned åbnede Svanevig Hospice i Bandholm på Lolland, i marts måned åbnede hospicegården Filadelfia i Dianalund. Med åbning af disse to hospicer i Region Sjælland er der nu 36 hospicepladser i regionen. Vi byder de to hospicer velkommen og ser frem til et frugtbart og udviklende samarbejde. Også i Region Hovedstaden åbner et nyt hospice, Hospice Søndergaard i Måløv med plads til 14 beboere.

Indvielsen af de tre hospicer med plads til 38 beboere vil betyde en markant styrkelse af hospicepladser på Sjælland. Heller ikke i det forløbne år har Hospice Sjælland kunnet imødekomme mere end 30-40 procent af de henvendelser, vi har fået fra døende, deres familie og pårørende med ønsket om at være på Hospice Sjælland den sidste tid. Derfor er det også med megen stor tilfredshed, at vi ser en så stor forøgelse af hospicepladserne i Region Sjælland og den vestlige del af Region Hovedstaden. Udvidelsen vil være til stor glæde for rigtig mange døende, deres familie og pårørende.

Den 19. juni 2009 på Hospice Sjællands tre års fødselsdag kunne vi fejre, at arbejdet med orangeriets indretning og udsmykning var endelig afsluttet. Vi har i et tæt samarbejde med kunstner Maja Lise Engelhardt fået skabt et rum, der i sin mangfoldighed udstråler ro og harmoni, samtidig med at der også er skabt en naturlig overgang mellem rummet og den meget storslåede natur, der fra orangeriet er udsigt til. Ikke mindst de to meget storslåede malerier, skabt af Maja Lise Engelhardt, er med til at gøre rummet unikt og i balance med naturen.

Jeg vil benytte denne lejlighed til at sige Maja Lisa Engelhardt en stor tak for det samarbejde, vi har haft, og

for det meget flotte resultat, der er opnået. Også her skal siges tak for de donationer, vi har modtaget i den forbindelse, da de har været med til at gøre det mulig for os at få et så godt resultat, et resultat der værdsættes af både beboere, deres familie og pårørende, ligesom personalet også glæder sig over at arbejde i de meget smukke omgivelser.

Det forløbne år har igen været præget af mange aktiviteter til glæde for vores beboere og pårørende, aktiviteter der i stor udstrækning har været arrangeret af de mange frivillige, der støtter op omkring Hospice Sjælland. Også i hver-

dagen udfører de frivillige mange opgaver til glæde for beboere, derfor skal der også lyde en stor tak til alle frivillige, der på en eller anden måde har givet en hånd med.

Vi lægger i bestyrelsen meget vægt på, at der er resurser til, at personalet kan videreudanne sig i takt med de krav, de i hverdagen stilles overfor, også i en tid med knappe resurser er det vigtigt, at der afsættes resurser til uddannelse og personaleudvikling.

Den 1. februar 2010 kunne vi byde velkommen til Aino Andersen som ny hospicechef til at stå i spidsen for en meget dygtig og engageret personalegruppe, der i et fortsat tæt samarbejde med bestyrelsen ønsker at videreudvikle Hospice Sjælland til gavn og glæde for vores beboere, en udvikling vi også i de kommende år ser frem til at kunne fortsætte.

Vi har i årets løb modtaget flere donationer såvel store som små, de er alle med til at gøre Hospice Sjælland til et endnu bedre sted at være. En stor tak til alle, der har støttet os.

Der skal også lyde en stor tak til vores samarbejdspartnere og ikke mindst til alle medarbejdere og frivillige. Det er ikke mindst på grund af jeres indsats, at så mange har haft glæde af at være beboer på Hospice Sjælland. Afslutningsvis vil jeg sige en stor tak til en engageret, åben og iderig bestyrelse.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Aino Andersen'. The signature is fluid and cursive.

Årets gang 2009

JANUAR

5/1	Velkommen til ny frivillig koordinator.
Cafe for beboere og pårørende,
spillemandsmusik.	16/1	Høring vedr. palliativ database i Nyborg.
7/1	Gudstjeneste.	20/1	Forventningssamtale med ny psykolog til
sygeplejerskerne/fysioterapeut.
7+8/1	Besøg af hjemmesygeplejerske fra Odsherred.
Supervision af sygeplejersker og service-
personale.
Farvel til supervisor for sygeplejerskerne.	26/1	Personalemøde.
13/1	Bestyrelsesmøde Støtteforeningen.	28/1	Temadag om personalejura i Lyngby,
tre deltagere.
Sangkor for beboere og pårørende.
14/1	Ledersupervision.
Obligatorisk undervisning for de ansatte.	29/1	Ansættelsessamtaler med ansøgere til
serviceassistent-stilling.
Farvel til sygeplejerske på 24 timer.
Billedudstilling af Kirsten Ludvigsen,
frem til 16/3.

FEBRUAR

- 2/2** To studerende begynder deres praktik i henholdsvis 6. og 7. semester.
- 3-4/2** Landskursus for faglige vejledere i Fredericia, "Er det leg eller alvor", to deltagere. Supervision af sygeplejersker og servicepersonale.
- 5/2** Støtteforeningens årsmøde.
- 6/2** Møde vedr. årsrapport 2008.
- 9-10/2** Besøg af sygeplejerske fra palliativ enhed i Roskilde.
- 10/2** Cafe for beboere og pårørende, fortælling fra Kina-rejse.
Besøg af sygeplejerske fra Roskilde Kommune.
- 11/2** Ledersupervision.
- 11-12/2** Musikgudstjeneste for beboere og pårørende.
- 16/2** Besøg af to hj.sygeplejersker fra Guldborgsund.
- 17/2** Lægemøde med palliativ enhed fra Roskilde.
- 19/2** Bestyrelsesmøde.
Besøg af en hj.sygeplejerske fra Guldborgsund.
- 23/2** Møde for de frivillige.
- 24/2** Besøg fra KAS Herlev R117.
- 25/2** Besøg af to hjemmesygeplejersker fra Guldborgsund.
Intern undervisning.
Sangkor for beboere og pårørende.
- 26/2** Undervisning af hj.sygeplejersker i Kalundborg.
Besøg af to sygeplejersker fra Guldborgsund.

MARTS

- Genforhandling med Berendsen vedr. vask af linned, valg af nye uniformer.
- 4/3** Cafe for beboere og pårørende.
Musik af Kai Normann Andersen.
- 11/3** Personalemøde.
- 12/3** Undervisning af hj.sygeplejersker i Kalundborg.
Oplæg til lønforhandling med DSR.
- 18/3** Møde vedr. orangeri med Maja Lisa Engelhardt.
- 19/3** Temadag i Odense.
Undervisning i Asnæs.
- 20/3** Lønforhandling med DSR.
- 21/3** Teater m. Hospice "Bang jeg er død".
- 25/3** Intro-møde med nye frivillige.
Sangkor for beboere og pårørende.
- 26/3** Undervisning af hj.sygeplejersker i Kalundborg.
Jubilæumsdag i Århus.
- 31/3** Bestyrelsesmøde på Hospice.

APRIL

- 2/4** Cafe for beboere og pårørende.
- 4/4** Påskeklip, maling af påskeæg og påskepynt.
- 8/4** Interview til fysioterapeut MBT-opgave.
Påsken fejres på Hospice.
- 14/4** Møde vedr. vedligeholdelsesplan for Hospice.
Supervision osv., kurser osv., studerende.
- 15/4** Budgetmøde med Regionen.
Besøg af loge.
- 16/4** Ledermøde.
Intern undervisning.
Foredrag hos loge Kong Hroar, Odd Fellow.
- 22/4** Sangkor for beboere og pårørende.
- 23/4** Besøg af Seniorklubben Kristianslund.
- 27/4** Møde med støtteforeningens formand.
- 28/4** Ølsmagning på Hospice.
- 30/4** Undervisning af hj.sygeplejersker i Kalundborg.
Cafe for beboere og pårørende,
Kristofferskolens orkester og kor.

MAJ

- 4/5** Ledersupervision.
Cafe for beboere og pårørende med Roskilde Fortællerlaug.
- 5/5** Undervisning v. sygeplejerske fra N61 RAS.
- 7-9/5** Konference i Wien med fire deltagere.
- 11/5** Foredrag for FOA-klubben i Holbæk.
- 14/5** Besøg af fire sygeplejestuderende fra Næstved.
- 15/5** Evaluering af fællesforløb med overlæge fra O81 RAS.
- 20/5** Frivilligmøde med temaet: Børn og sorg.
- 26/5** Besøg af sygeplejestuderende fra Næstved.
- 27/5** Besøg af sygeplejestuderende fra Roskilde Kommune.
Sangkor for beboere og pårørende.
Personalemøde.
- 29/5** Kvindekongress i København med fokus på arbejdsglæde, fem deltagere.

JUNI

- 2/6** Cafe for beboere og pårørende, harpespil m. Trine Opsahl.
- 3/6** Intern undervisning vedr. smertebehandling.
- 16/6** Lions Bellevue-møde.
- 17/6** Besøg fra Roskilde Frivillighedscenter.
- 18/6** Foredrag om Hospice for LOF sommerhøjskole i Jyllinge.
Møde med maleren Lars Rasmussen om kort-projekt.
- 19/6** Hospice fejrer tre års fødselsdag med indvielse af orangeriet.
Sommerfest for de ansatte.
- 23/6** Samtale med nye frivillige.
Sankthansaften bliver fejret på Hospice.
- 24/6** Cafe for beboere og pårørende.
- 25/6** Besøg af centerleder Helle Timm fra Palliativt Videncenter.

JULI

- Der afvikles ferie.
- 1/7** Evalueringsmøde vedr. supervision med Bo Boman.
- 14/7** Cafe-aften med Jytte Abildstrøm.
- 28/7** Møde hos Lions Club i Hellerup.

AUGUST

- Der afvikles ferie.
- 4/8** Møde vedr. etablering af teleslynge i orangeri ved Støtteforeningen.
- 5/8** Cafe, musik af Kai Normann Andersen.
- 6/8** Samtale med to nye frivillige.
Beskrivelse af ny sekretær-funktion.
- 11/8** Sangkor for beboere og pårørende.
- 12/8** Personalemøde.
- 17/8** Lægen stopper på Hospice Sjælland.
- 21/8** Farvel til en sygeplejerske, der flytter til Fyn.
- 25/8** Ledersupervision.
- 26/8** Frivilligmøde med fokus på psykisk førstehjælp.
- 27/8** Supervision for de ansatte.
Besøg af fotograf-studerende.
- 29/8** Sundhedsdagen i Roskilde.
- 30/8** Besøg af 30 pensionister fra Odsherred.

SEPTEMBER

- 8/9** Sangkor for beboere og pårørende.
- 10/9** Støtteforeningens bestyrelsesmøde.
- 17/9** Svogerslev Børnekor.
- 24/9** Cafe med Osvald Helmuth-sange og viser.
- 27/9** Høstmarked med forskellige stande og spillemandsmusik.
- 29/9** Ansættelsesamtaler vedr. ny læge.
- 30/9** Tværfagligt møde.
Bestyrelsesmøde på Hospice Sjælland.

OKTOBER

- 1/10** Besøg af 24 sygeplejestuderende fra sygeplejeuddannelsen i Hillerød.
Foredrag i Y's Men's Club i Holbæk.
- 2/10** Temadag for alle ansatte med fokus på kommunikation.

- 5/10** Café for beboere og pårørende.
- 6/10** Kor for beboere og pårørende.
- 7-9/10** Kursus for primær-sygeplejersker på Lolland.
- 8-9/10** Undervisning ved fysioterapeut
Hanne Bedoya.
- 14/10** Besøg fra Lions Club i Hedehusene.
- 15/10** Cafe for beboere og pårørende ved kunstnere for Hospice.
Besøg fra Slagelse pensionistforening.
- 20-22/10** Kursus for primær-sygeplejersker på Lolland.
- 22-23/10** Besøg af antropologi-studerende vedr. livsfortællinger.
- 23/10** Otte stk. personale på temadag i uddannelsesafdelingen Roskilde Sygehus.
- 28/10** Personalemøde.
Besøg af fotografstuderende.
- 29/10** Undervisning på temadag for gyn/obst-afdeling Holbæk Sygehus.
Afspændingskursus for ansatte i otte uger.
Biografreklame i oktober, november og december.

- hvor livet leves...

Hospice
S j æ l l a n d

Musik: MusiCure by Niels Eje

NOVEMBER

- 1/11** Allehelgens-gudstjeneste i Himmelev Kirke.
2/11 Kursus, opfølgning i tjenestetid.
3/11 Café for beboere, pårørende, frivillige og ansatte.
Regions-palliationsmøde på Roskilde Sygehus.
4/11 Juleforberedelsesmøde.
Cafe med Leif Davidsen.
4-5/11 Kursus-afslutning for primærsygeplejersker på Lolland.
6/11 Administrativ dag.
10/11 Sangkor for beboere og pårørende.
12/11 Besøg af sygeplejersker fra Skælskør.
Medarbejder-udviklingssamtaler begynder.
18/11 Tværfagligt møde.
19/11 Møde med nye frivillige.
Foredrag hos FDZ- zoneterapeuter i Ringsted.
24/11 Bestyrelsesmøde.
25-27/11 Lederseminar i Ry.
27/11 Julefrokost for ansatte og frivillige.
28/11 Afsløring af smukke kort til salg til fordel for Hospice.
29/11 Første søndag i advent med Roskilde Gospel Singers.
30/11 Møde for de timelønnede sygeplejersker.

DECEMBER

- 1/12** Besøg fra urologisk afdeling i Holbæk.
2/12 Personalemøde.
MUS samtaler fortsætter.
6/12 Anden søndag i advent, lotteri og musik v. Allan Andersen.
13/12 Tredje søndag i advent, Roskilde Domkirkes Drengekor.
14/12 Luciaoptog ved børnene fra Trekroner.
20/12 Fjerde søndag i advent, musikterapeut Lise Laursen spiller julesange.
Jul og nytår fejres for beboere, pårørende og ansatte i huset.

Kvantitative data - Hospice Sjælland i tal 2009

MODTAGNE HENVISNINGER	533
MENNESKER DER DØDE, MENS DE VENTEDE PÅ EN PLADS	226
FIK TILBUDT PLADS, MEN TAKKEDE NEJ	54
IKKE OPFYLDTE KRITERIER FOR PLADS	4
INDLAGTE BEBOERE	190
FORDELT PÅ 126 KVINDER OG 64 MÆND	
FRA REGION SJÆLLAND	135 BEBOERE
FRA REGION HOVEDSTADEN	54 BEBOERE
ANDET SYDDANMARK	1 BEBOER
UDSKREVNE BEBOERE I 2009	3

Den gennemsnitlige indlæggelsestid i 2009
på Hospice Sjælland var 21,85 dage

De tre ældste beboere var 91 år, og den yngste beboer var 28 år.

Hvis jeg skal se tilbage på 2009, så er der sket en del

AF FRIVILLIGKOORDINATOR GRETHE LUNDBERG-ANDERSEN

Vi fik i løbet af året 15 nye frivillige til vores hus, og vi er nu oppe på 35 i alt. Der er jo en naturlig udskiftning, men vi har kun sagt farvel til ganske få i årets løb. Vi har en stor spredning på vores frivillige rent aldersmæssigt. Den nyeste, som er på vej ind i gruppen, er 21 år, og den ældste aktive frivillige er 76. I skaren tæller vi fire mænd, som der er rift om her i det ellers kvindedominerede hus. Det er noget andet for en mandlig beboer at få en god sludder med en anden mand.

Vi har arbejdet meget på at få en bredere palet af opgaver, som de frivillige kan løse, mens de er her. Vi prøver, så vidt det er muligt, at tilpasse opgaverne til de frivilliges ønsker og kompetencer.

I 2009 startede vi et nyt tiltag for at skabe et endnu tættere bånd mellem frivillige og hospice. Hver måned udsender vi et nyhedsbrev til alle frivillige, hvori de kan læse om relevante emner for frivillige, men også vigtig information fra hospice. Ligeledes bliver den efterføl-

gende måneds aktiviteter listet op, og hvis der er behov for flere frivillige til aktiviteterne, så kan man læse det der. Det har betydet, at vi stort set ikke har manglet frivillige til det praktiske arbejde i forbindelse med arrangementer, siden vi begyndte at udsende nyhedsbrev.

2009 var også året, hvor hospice Sjælland fik et aktivitetsudvalg drevet af frivillige. De mødes hvert kvartal og planlægger årets aktiviteter. De står for alt fra idéudvikling, planlægningen og udførelsen af aktiviteterne. Og de har virkelig gjort det godt. Alt fra ølsmagning henover påskeklip, foredrag med Leif Davidsen til børnekor, gospel og det månedlige frivillig-sangkor.

Vi kan godt røbe, at der er mange spændende arrangementer i kalenderen for 2010.

Andet sted i årsrapporten er nævnt 2009's aktiviteter.

I 2009 fik vi en nyetableret Lions Club som sponsor, og de nåede at støtte os med en skøn redegynge, som både er til gavn for besøgende børn, men også for de

voksne, som kan tage sig en svingtur i den. Det er meningen, at legepladsen skal udbygges lidt mere i 2010, og at medlemmerne vil støtte os med hænder ved større arrangementer f.eks. havearbejde, som de hjalp med i efteråret 2009.

Jeg synes, det har været et rigtig spændende samarbejde at have med Lions og glæder mig til fortsat at blive inspireret også fra den side.

Jeg kunne skrive om rigtig mange flere emner, som har optaget mig i året, der er gået: Fundraising, nationale netværk, kurser som frivillige har deltaget på og mange flere ting. Men det mest vigtige for mig at få med i

denne udgave af årsrapporten er, hvor skønt det er at arbejde med de frivillige. En flok engagerede, energiske, interessante og travle mennesker, som alle har hjertet på det helt rigtige sted.

**HOSPICE SJÆLLAND VILLE IKKE VÆRE
DET SAMME STED UDEN DEM!**

Arrangementer og aktiviteter på Hospice Sjælland i 2009

AF FRIVILLIG OG MEDLEM AF AKTIVITETSUDVALGET KAREN MARGRETHE LUND

I god tråd med vores motto på Hospice Sjælland, "hvor livet leves", har et aktivitetsudvalg bestående af frivillige været initiativtagere til en række arrangementer og aktiviteter primært for beboere og pårørende, men også for frivillige og personale.

Livet på hospice er virkelig præget af kærlighed, opmærksomhed, omtanke, mange forskellige følelser, lyst til, trods den situation og det sted i livet, vore beboere og deres pårørende er i, ind imellem at deltage i oplevelser, underholdning, sang osv., som man også ville deltage i, hvis man kunne gå til foredrag, forskellige former for underholdning eller aktiviteter ude i samfundet.

Det er derfor en rigtig god oplevelse at mærke interessen og glæden og ofte også et engagement fra vore beboere og deres pårørende, når det smukke orangeri er rammen om f.eks. musikken omkring Kai Normann Andersen, lysbilleder og foredrag fra en Kina-rejse, den lokale skoles 7. klasses-orkester, underholdning ved den

kendte og i øvrigt lokalt boende skuespiller Jytte Abildstrøm, fortolkning af Oswald Helmuth-sange og viser, en forfatteraften med Leif Davidsen og helt i den anden boldgade en eftermiddag, hvor opholdsstuen fungerer som male- og klippe/klisterum op til påske med det resultat, at der blev fremstillet det smukkeste håndmalede og tegnede påskepynt, der efterfølgende kunne nydes rundt omkring på hospice.

Én gang om måneden er der et sangkor, også bestående af frivillige, der synger for og med beboerne og deres pårørende. Den danske sangskat har det lidt ligesom billeder. Ofte ønskes en bestemt sang, der har haft betydning for den pågældende, og så bliver det pludselig ikke kun en sangtime, men en stund, hvor der tages hånd om den stemning og de følelser, der fremkaldes.

Som det fremgår af årets gang på Hospice Sjælland har der hen over året været over 30 arrangementer og aktiviteter. Fra aktivitetsudvalget skal der lyde en stor tak til alle de frivillige, der har været "arme og ben" i forbindelse med aktiviteterne. I har været med til at gøre det hyggeligt, sørge for traktement og taget hånd om alt det praktiske. Tak til Støtteforeningen for den support og opbakning, vi har mødt og sidst, men ikke mindst, tak til ledelse og personale for den velvilje og positive ånd, vi altid bliver mødt med.

Lions Club Bellevue støtter Hospice Sjælland

I sommeren 2009 har en gruppe af 20 entusiastiske mennesker fra otte forskellige nationaliteter etableret en ny Lions Club i København med målsætningen at bruge en del af deres fritid på humanitært arbejde.

Målsætning med Lions Bellevue er, at vi vil gøre en forskel både i Danmark og internationalt. Derfor søger vi at finde projekter i Danmark, som man kan støtte på den ene side med frivilligt arbejde og på den anden side med penge. I starten var det ikke så nemt med en flok af udlændinge i Danmark grundet vores manglende indsigt i det danske samfund, udtaler Barbara Jensen, clubmester af Lions Bellevue. Med Hospice Sjælland har vi nu startet et projekt, hvor vi med arbejde og økonomisk bistand kan medvirke til at støtte arbejdet hos hospice og dermed medvirke til at gøre en forskel for beboerne og deres familier. Desuden forsøger vi i vort projektarbejde at hjælpe med til at øge kendskabet til hospice-arbejde i Danmark.

Den 27. august har LC Bellevue været vært ved en vinsmagning i Odd Fellow Palæet i centrum af København med det formål at skaffe penge til bygning af en legeplads udenfor Hospice Sjælland. Vi er meget stolte af, at der allerede i dag

står en gynge udenfor hospice, der giver både børnene, voksne og ikke mindst personalet mulighed for at komme ud og slappe af i deres personlige svære situation. Og vi har planlagt at bygge den næste del af den planlagte legeplads her til sommer 2010 og glæder os meget til at færdiggøre arbejdet.

Som frivillige støtter vi hospice, bl.a. med frivilligt arbejde i deres store haveareal. I september måned gennemførte Lions Bellevue et "rose-projekt", hvor vi i en weekend skiftede alle roser i haven til nye og for beliggenheden bedre arter af denne plante. Sommeren 2010 håber vi, at vores arbejde vil medvirke til at bringe lyspunkter i livet til alle, der bor, arbejde eller kommer på besøg på hospice.

Det har været en fornøjelse for vores lille Lions-team, at mødes om morgenen på søndage og deltage i det fysiske arbejde i haven, det understøtter hospice, og det har også medvirket til, at vores meget nye gruppe er blevet stærkere, siger Hilke Panzner Fredheim, president af Lions Club Bellevue.

Indvielse af orangeri

Efter to års arbejde lykkedes det at få midler til at udsmykke orangeriet på Hospice Sjælland. To store malerier af den anerkendte Maja Lisa Engelhardt har været udgangspunktet for resten af rummets harmoniske indretning.

To store tre gange to meter malerier af Maja Lisa Engelhardt sætter stemningen i Hospice Sjællands lyse fællesrum, orangeriet. Fra deres placering på hver side af ind-

gangen er de udgangspunktet for rummets nye gyldne gule vægfarve, de nye møbler, bl.a. borde med sand, som børn og voksne kan tegne i, og tre lysekroner fra Louis Poulsen. Lyset er lavet specifikt til det karnap-formede og lyse rum. Med indvielsen 19. juni 2009 på Hospice Sjællands tre års fødselsdag var det således harmoniske og sammenhængende rammer, der blev præsenteret til frem-

over at være stedet, hvor alt lige fra private samtaler, café-arrangementer til kirkelige handlinger finder sted. Rummet er kulminationen på to års arbejde med at søge fondsmidler til projektet og lede efter den rette kunstner. Og da

når man vender sig fra naturen, kan bevæge sig videre ind i malerierne med den stemning, det giver den enkelte”, fortæller hospicechef Lise-Lotte Andersen. Kunstneren var selv med til at hænge malerierne op og var

Maja Lisa Engelhardt, der er kaldt en af sin generations mest spændende billedkunstnere, sagde ja til at kaste sig ud i udsmykningsopgaven, var det en drøm, der gik i opfyldelse.

”Vi ville gerne have Maja Lisa Engelhardt til at udsmykke orangeriet. Vi var overbeviste om, at hendes stil og ånd ville passe til huset. Hun kan skabe en kunst, der gør, at man,

også til stede ved indvielsen af det nydekorerede orangeri, som fandt sted i forbindelse med fejringen af husets tre års fødselsdag. En eftermiddag med lagkage, boller, kakao og musik ved pianist Allan Andersen udgjorde en festlig markering af både fødselsdagen og orangeriets ansigtsløftning. Beboere, pårørende, ansatte og tidligere pårørende, der havde givet donationer, var inviteret med, og de tog

godt imod det istandsatte rum og malerierne. "Alle, der kommer her, synes, at malerierne er utroligt smukke, og at de klæder rummet", fortæller Lise-Lotte Andersen.

punktet for Maja Lisa Engelhardts religiøse afsøgninger. Således rummer de abstrakte, nordiske landskabsmotiver ofte symboler på Guds tilsynekomst i form af en markvej, tjørnebusk eller fuglevinge. Ikke en Gud, der viser sig som

GUD I NATUREN

Kunstneren bag Hospice Sjællands nye kunst er Maja Lisa Engelhardt, der dele af året bor med Peter Brandes i Asger Jorns tidligere hus i Colombes, tæt på Paris. Hun kredser i sin kunst ofte om religiøse aspekter. Med opvæksten først i Sverige og siden på Sjælland ved Sejrøbugten, er det ikke mærkeligt, at det er den nordiske natur, der er udgangs-

et lyn fra en klar himmel, men en Gud, der åbenbarer sig i naturen.

INSPIRATION

Malerierne på Hospice Sjælland udspringer også af kristendommen, nærmere bestemt to tekster fra Det Nye

Testamente: "Kom til mig, alle I, som slider jer trætte og bærer tunge byrder, og jeg vil give jer hvile" (Matt. kap. 11) og "Og når jeg er blevet ophøjet fra jorden, vil jeg drage alle til mig" (Johs. kap. 12). Kunstneren har ønsket at indfange netop den hvile og trøst, teksterne udtrykker og det billede på både livet og døden, som også bibelstykkerne refererer til.

"I de seneste år har jeg forsøgt at indføje en Kristusskikkelse i landskabet. Det er også min hensigt i de to store malerier til hospicet", har kunstneren selv forklaret om de malerier, der har været et års tid undervejs, og som i dag pryder orangeriet på Hospice Sjælland.

MAJA LISA ENGELHARDT (F. 1956)

Uddannet på Det Fynske Kunstakademi, Odense.

Siden 1981 bosat i pariserforstaden Colombes.

Fik gennembrud med sin første udstilling i Nikolaj i 1985.

Kredser om landskabet og det religiøse, har også lavet mange kirkeudsmykninger.

Madens betydning for velværet på Hospice Sjælland

ØKONOMA, IRENE KOSIARA

En af vores beboere sagde forleden ved middagsbordet: "Ja - vi lever som grever og baroner her på Hospice Sjælland". Det er dejlig at høre og blive bekræftet i, at det, vi gør og tror på i køkkenet, også rent faktisk har en positiv effekt på beboerne.

Det er nu 3. gang, at jeg har fået mulighed for at skrive i årsrapporten, og for 2009 vil det blive om madens betydning på Hospice Sjælland. Vi har nu fået en solid erfaring med, hvad der er med til at skærpe appetitten hos alvorligt syge og døende og fremme lysten til at komme i gang med at spise igen.

Madens symbolske betydninger bliver ofte synlige i forbindelse med uheldelig sygdom. Det kan virke paradoksalt at spise (livssymbol), når man er uheldelig syg (dødssymbol). Ernæring er tæt forbundet med livets grundlag, og ernæring har også en social betydning, idet vi ofte skaber socialt samvær med andre ved at spise eller drikke sammen. Familien har ofte måltiderne som samlingspunkt, hvor familiens oplevelser deles og diskuteres. Samtidig er indtagelse af mad ofte et overordentlig vigtigt signal for omgivelserne.

Familiens insisteren på, at beboeren indtager mad og drikke, er ofte et udtryk for stadigvæk at kunne bevare et livshåb.

Mad er minder og traditioner.

I det palliative forløb er det derfor ofte vigtigst at klarlægge, hvilken mad og drikke, der stadig kan vække appetit snarere end egentlig vægtning af ernæringsrigtig kost, samt hvilke symptomer og gener, der forhindrer indtagelse af mad eller hæmmer lysten til mad.

Det er her, vi som fagfolk kan hjælpe, da vi er gode til at fange de små signaler fra beboerne og indgå i en dialog om ønsker og hurtigt kan fremtrylle netop den ret, som der tænkes på. Det er en stor fordel, at køkkenet er placeret centralt i huset, og at det er åbent, da det giver mulighed og inviterer til at snakke om mad og opskrifter, da alle har en eller anden mening om mad. Vi deler gerne ud af opskrifter og giver gode tips og ideer videre, også til pårørende og andre af husets gæster.

Hvad er det så for en mad, der tilbydes på Hospice Sjælland? Det er den gode hverdagsmad! Med det mener

jeg helt almindelige retter, som vi alle kender gerne med et "twist" i form af lidt anderledes tilbehør. Der skal tages hensyn i menuplanlægningen til aldersfordelingen hos beboerne, da de yngre spiser anderledes end de ældre. Samtidig er der generelt forskel på, hvad kvinder og mænd foretrækker at spise.

Den gode hverdagsmad er ikke alene den velsmagende mad, men et måltid, hvor man føler sig veltilpas og i godt selskab. Forudsætningen for at få lyst til at spise er også, at beboeren er velpallieret, således at f.eks. mundtørhed, svamp, kvalme, smerter og obstipation er behandlet. Det forudsætter, at munden er sund og rask, uden sår og revner. At tænderne sidder fast, og at de er rene. Først da kan man smage det syrlige, søde, bitre og salte og nyde den knasende sprøde, bløde eller saftige konsistens, der giver anledning til at sende hinanden et stort smil henover bordet. Friskpresset appelsinjuice og ananas øger appetitten og sætter gang i fordøjelsesenzymerne og hjælper imod lettere tilfælde af mundsvamp, så det bliver der brugt en del af. Maden bliver tilberedt med omhu og serveret direkte fra "gryde til bord". Det vil sige, at det overvejende er frisktillavet mad, som der tilbydes, dog har vi altid et velassorteret udbud af diverse hjemmelavede supper, desserter og risengrød, som altid kan tilbydes, når lysten til mad melder sig. Ved servering af mad og drikke har vi valgt mindre bakkere, glas, kander, tallerkener osv. Det er for at gøre måltidet mere overskueligt, og porcelænet må hverken være for stort eller tungt at holde på, og portionernes størrelse må ikke tage appetitten fra den sultne.

Det er meget forskelligt, hvorledes bakkerne anrettes, men farverige servietter og havens blomster bruges meget ofte.

Alt dette gør måltidet mere hjemligt, som vi gerne vil have, at Hospice Sjælland skal opleves som.

Jeg tænker meget på, at der skal dufte godt, f.eks. nybagt brød, kager og desserter, hjemmelavet marmelade. Dejlige dufte skaber forventninger, men bringer også minder frem. Maden skal pyntes flot og med mange farver således, at buffeten er indbydende og fristende. Der er fastlagt en menu med to retter til middag og tre - fire småretter eller smørrebrød til aften. Vi bruger mange forskellige friske grøntsager, krydderier og krydderurter også hvidløg, som de fleste er glade for. Vi bruger rigtig meget smør og piskefløde i kartoffelmos, supper, saucer og desserter, og hvor det ellers er muligt at tilføje maden et ekstra smagspift.

For mig er det vigtigt ikke at fylde maden med ekstra berigelsesprodukter i form af ekstra proteiner og kulhydrater, som giver en bismag og føles forkert i munden. I den sidste livsfase handler det om masser af kalorier, som kan give energi i meget små portioner. Hvad beboeren indtager af kalorier og fordelingen af makro- og mikro-næringsstofferne er dybest set uvæsentligt. Det handler om, at maden skal være en god oplevelse, dvs. indbydende, pæne farver, duft, korrekt temperatur og passende konsistens. Den kulinariske og den sensoriske oplevelse af et måltid mad hos os skal være i orden, hvis ikke den er det, så risikerer man, at beboeren ikke får en god oplevelse, som kan betyde, at lysten til at spise og drikke igen mistes.

Med et smil opfordres beboerne (oppegående) til at spise, hvad de har lyst til fra buffeten, og hvis der ikke er noget, som rigtig frister, så finder vi sammen ud af noget andet, således at beboeren får noget at spise. Sygeplejerskerne er rigtig gode til at spørge ind til andre muligheder hos os, hvis de ikke rigtig kan friste de sengeliggende beboere, eller spørge beboerne om de vil snakke med en af os fra køkkenet, så vi sammen kan finde ud af, hvad der måske kunne friste og give lidt appetit.

En del, som ankommer til stedet med sonde, får med stor succes den fjernet og langsomt kommer i gang med at få lidt føde ind gennem munden. Oplevelsen ved at smage, hvad der indtages, er meget vigtigt og skaber en stor glæde. Her er der ofte specielle ønsker på noget, som det er længe siden, man har smagt.

Men tilbage til den gode hverdagsmad. Det er mere end mad. Måltidet indeholder også tryghed, glæde, varme og omsorg. Situationen, omgivelserne, forventninger og mulig-

heder er også en del af måltidet. Vi som ansatte og frivillige spiser sammen med beboerne i spisestuen, og det fællesskab profiterer beboerne af i form af oplevelsen af tryghed og nærvær, og det lokker en ekstra bid ned.

Det er meget givende at modtage ros og anerkendelse for sit arbejde og ikke mindst motiverende for altid at gøre sit ypperste for at få tilberedt og serveret dejlig mad. Men al den ros og anerkendelse ville ikke være til stede, hvis ikke også beboerne er velpallieret, og det tværfaglige samarbejde virker.

Som en anden af vores beboer sagde for nylig til mig: "Så havde hun hørt, at der fulgte en køkkenpige med hjem til hende, når hun skulle udskrives". Sikke en dejlig kommentar, så jeg sluttede igen meget glad efter endnu en arbejdsdag.

Er uddannelse vejen frem?

KLINISK UDVIKLINGSSYGEPLEJERSKE TINA NØRBÆK

På Hospice Sjælland er flere sygeplejersker i gang med at videreudanne sig. Der er en del, som har taget enkelte moduler på den sundhedsfaglige diplomuddannelse, eksempelvis klinisk vejledermodul eller et palliationsmodul, og jeg er, i min egenskab af klinisk udviklingssygeplejerske, i gang med en fuld sundhedsfaglig diplomuddannelse, der består af seks moduler. Det første modul er et "Obligatorisk modul", som dels er studieforberedende og dels giver de studerende et indblik i sundhedsvæsenets opbygning, og hvordan de politiske mekanismer fungerer. De næste fire moduler vælges frit af den studerende. I en sundhedsfaglig diplomuddannelse findes tre forskellige retninger, nemlig "Professionspraksis", som fortrinsvis er orienteret mod arbejdet i klinikken, eksempelvis ligger her to moduler specifikt omhandlende palliation. Den anden retning hedder "Sundhedsformidling og klinisk praksis", den indeholder moduler, som er rettet mod, hvordan man formidler i det nutidige samfund, og hvordan sundhedsvæsenet fungerer som uddannelsessted. Den sidste retning, "Sundhedsfremme og forebyggelse" handler, som navnet antyder, om, hvordan der arbejdes med både at fremme sundhed, men også at forebygge sygdom.

Min sundhedsfaglige diplomuddannelse har jeg tilrettelagt således, at jeg har taget det obligatoriske modul, et modul der hedder "Formidlings- og undervisningspraksis i sundhedssektoren", et modul, der hedder "Forandrings- og læreprocesser" og i slutningen af 2009 blev jeg færdig med "Kommunikation".

"Formidlings- og undervisningspraksis" var meget relevant, da jeg ikke havde den store undervisnings- og formidlingserfaring, hvilket kræves i mit job. På modulet lærte vi konkrete metoder til at forberede undervisning, men fik også sat fokus på, at der i vores samfund i dag er et krav om læring, som er svær at komme uden om. Måske er disse krav ind imellem så påtrængende, at det kan have den modsatte effekt, at der reelt ikke sker nogen læring, selv om der tilbydes alverdens kurser og uddannelser. Hovedbudskabet fra dette modul blev for mig, at man skal kunne se en mening med det, man præsenteres for. Først, når man kan se en mening, er det muligt eks. at være med til at implementere og ændre i praksis. Min opgave tog udgangspunkt i, at vi hver især har samtaler med beboere og pårørende stort set hver dag. Jeg ville gerne implementere, at vi brugte hinanden som observatører under specifikke samtaler. Det er vanskeligt at ændre i sin måde at

samtale på, hvis man ikke bliver gjort opmærksom på, hvordan forskellige ord og vendinger bruges og virker. Det er dog for nogen et grænseoverskridende stykke arbejde, som endnu ikke er implementeret.

“Forandrings- og læreprocesser” handlede meget om, hvordan vores samfund er mere og mere fokuseret på eks-

at vi skal træffe flere beslutninger om eget liv, bliver det naturligt også at træffe beslutninger om egen død. Vi fokuserer på udødeligheden. Vi stiller os ikke længere tilfreds med de traditionelle udødelighedsformer som religion, den biologiske udødelighed (slægten der videreføres) eller navn på en gravsten. Vi vil gerne selv være med til at

ponering af individet, hvordan vi alle sammen skal tage stilling til flere og flere store og små ting i vores liv, og hvad dette har af konsekvenser. Døden er fulgt med udviklingen i resten af samfundet. Hvor det for 10-30 år siden var almindeligt, at døden blev gemt væk på hospitalerne, går tendensen nu mere og mere i retning af, at vi selv skal tage stilling til, hvordan vores død skal være. I dag kan vi vælge at dø på hospice, hvilket i sig selv er et bevidst valg. Ud over det er der mange, som selv bestemmer, hvordan begravelse/bisættelse skal foregå. Medierne fokuserer i dag en del på, hvordan vi forlader denne verden. Der laves udsendelser om, hvordan døden former sig for forskellige mennesker og hvordan, de pårørende takler situationen. I og med

bestemme, hvordan vi huskes. Flere og flere bliver spredt ud over havet, mange vælger, hvilket tøj de skal begravnes i osv. På hospice følger vi også med i tidens ånd, idet vi konfronterer beboerne med forskellige spørgsmål i forhold til deres egen død. På den måde er vi med til at skabe en “event” omkring beboerens død. Jeg konkluderede i min opgave, at i og med at flere og flere ting bliver lagt ud til den enkeltes bestemmelse, vil den enkelte også selv have ansvaret for, hvordan behandling og døden former sig. Professionelle i sundhedsvæsenet kan have svært ved at tage ansvaret, da syge mennesker søger flere svar på eks. behandlingsmuligheder. Måske ender det med, at den syge faktisk ikke bliver hjulpet på bedste vis. Vi kan som profes-

sionelle blive bange for at tage en forkert beslutning, så derfor får den syge selv lov til at tage ansvaret.

"Kommunikations"-opgaven bygger lidt videre på ovenstående. Hvor det førhen var almindeligt, at de pårørende bad om, at den syge ikke fik "hele sandheden" at vide, er det i dag i det etablerede system helt almindeligt, at man får sandheden at vide. Det afspejles i kommunikationen i sundhedssektoren, at man får "sandheden" præsenteret i form af informationer om nyeste forskning og statistikker, og man kan som syg selv tale med, næsten i fagtermer, fordi man har opsøgt viden på nettet. Jeg har set på, hvordan vi som personale let kommer til at kommunikere ud fra, hvad vi mener er sandheden, hvad vi gerne vil have beboeren til at overveje i forhold til den forestående død. Jo mere vi som personale mener, en beboer skal reagere på en bestemt måde, jo større er risikoen for, at den syge vil føle sig svigtet og misforstået. Jeg fandt ud af, at det er af stor betydning, at vi formår at møde beboeren uden vores eget forståelsesberedskab, dvs. vi må forsøge at sætte vores egne erfaringer, vores egne holdninger til side og billedligt talt "gå over" til beboeren eller den pårørende.

Mennesker er forskellige. Hvis man som sygeplejerske formår at tage udgangspunkt i dette, mener jeg, man tager et ansvar, og dermed kan det heller ikke lade sig gøre at have en bestemt dagsorden, når man har en samtale med en beboer.

Min diplomuddannelse har, indtil videre, givet mig en bred forståelse for, hvordan og hvorfor mennesker reagerer, som de gør, i dagens sundhedsvæsen. Det er dejligt at få mulighed for at indhente ny viden og kunne reflektere over egen praksis i en opgave. Samtidig er det givende at møde kolleger (også andre faggrupper end sygeplejersker) fra andre dele af sundhedsvæsenet. Mange steder kæmpes der med problematikker i forhold til, at der ikke er tid nok til at tale med de syge og de pårørende. For mig er det en af de mest essentielle ting i sygepleje. På hospice er dette muligt, hvilket er med til at skabe arbejdsglæde.

Afdelingssygeplejersken er i gang med en hel diplomuddannelse, hvor retningen hedder ledelse.

Én sygeplejerske er i gang med en DISPUK-uddannelse. På DISPUK arbejder man med de mangfoldige relationer, men-

nesker indgår i, og med de forskelligt rettede intentioner, håb og værdier, man har i forhold til sit eget liv både i relation til én selv og i forhold til andre. Livet ses ikke som enkelt, og der er ikke simple og enkle løsninger på et problem. Der arbejdes narrativt, hvilket indebærer, at det altid er muligt at udfolde et problem, at undersøge problemets effekt og forholde sig til effekten, så man kan finde frem til de intentioner, værdier og muligheder, der er vigtige for, at man kan leve livet, som man ønsker sig. DISPUK bygger på den franske filosof Michél Foucaults tanker om magt og disciplineringsmekanismer.

En anden sygeplejerske er i gang med en uddannelse, som hedder "Tab og traumer - komplicerede livsforandringer". Det er en efteruddannelse, som giver en grundig viden og en dybere forståelse for både den sunde sorg og den komplicerede sorgudvikling. Man bliver trænet i interventions- og behandlingsmuligheder. Uddannelsen tager udgangspunkt i de studerendes egne tab ud fra den tanke, at det er nødvendigt med selvindsigt for at kunne arbejde med mennesker, der er ramt af tab og traumer. For at kunne leve sig ind i andre mennesker og etablere en bæredygtig kontakt er evnen til at rumme og håndtere egne forskellige og til tider modsatrettede følelser en forudsætning. Uddannelsen forløber over 1 1/2 år og er opdelt i seks moduler. Et modul består af et fire-dages internat i Horsens. Ind imellem er der litteraturlæsning samt arbejde i læsegrupper.

Udover disse etablerede uddannelsesforløb deltager vi i diverse arrangementer og undervisningsmuligheder inden for det palliative felt. Eksempelvis har to sygeplejersker været til den internationale palliative kongres, vi har været til Hospice Forums årsmøde, Dansk Selskab for Palliations-årsmøde osv. Endvidere har der i året været en hel del undervisningsaktivitet internt i huset, bl.a. er vi blevet undervist i pleje og behandling af mennesker med hjerntumorer og lungecancer.

Jeg er af den overbevisning, at det er meget meningsfuldt at videreuddanne personale, som brænder for det. Hospice er en lille arbejdsplads i forhold til de store institutioner, og her er få, som kan dele faglig viden og inspirere hinanden. Hvis vi ikke selv sørger for at uddanne os, er det meget let at forestille sig, hvordan vi vil blive isolerede og mangle opdatering på faglig viden, og hvad der ellers rører sig i sundhedsvæsenet generelt.

Alle fagprofessionelle har et ansvar for at holde sig opdaterede inden for eget specifikke felt, hvilket er muligt, hvis vi også formår at dele vores viden med hinanden. De, der har interesse og lyst til uddannelse inden for det palliative felt, har også i vores hus en forpligtelse til at dele ny viden med kollegerne.

Hvad er særlige kliniske interessegrupper – SIG-grupper på Hospice Sjælland

HOSPICECHEF LISE-LOTTE ANDERSEN

På Hospice Sjælland arbejdes der med forskellige faglige emner i særlige interessegrupper kaldet SIG-grupper. De fagprofessionelle har mulighed for at være med i en arbejdsgruppe omkring et emne/symptom, som man har en faglig interesse for at udvikle eller vide mere om.

Nogle SIG-grupper arbejder løbende bl.a. Pårørende-gruppen, men udskifter så medlemmer undervejs. I 2010 er planlagt en temadag, hvor de forskellige SIG-grupper får mulighed for at præsentere deres arbejde for kollegaerne. Formålet med særlige interessegrupper (SIG-grupper) på Hospice Sjælland er:

At skabe en engageret tværfaglig klinisk stab, der kontinuerligt arbejder i mindre grupper med henblik på:

- Kontinuerligt at begrunde og kvalificere praksisfeltet inden for afgrænsede kliniske pleje- og behandlingsproblemer.
- At afdække potentielle problemområder for udviklingsaktiviteter.

Det er desuden den enkelte SIG-grupes medarbejderstab, der er ansvarlig for:

- At holde sig ajour og sikre sig adgang til den nyeste viden inden for hvert kliniske område, f.eks. via artikler, litteratur, kurser m.m.
- At undervise kollegaer vedr. det kliniske område.
- At sikre udarbejdelse af informationsmaterialer til beboere og familie om nødvendigt.
- At sikre identificering af problemområder, der er egnet til udvikling- og/eller forskningsopgaver.
- Sikre at den kliniske vejledningsmappe er ajourført og tage initiativer til varetagelse af emner ved intern undervisning.
- At påtage sig eksterne undervisningsopgaver, foredrag m.m. indenfor deres respektive kliniske områder.

VED UDVIKLINGSSYGEPLEJERSKE TINA NØRBÆK

SIG-dyspnø (vejrtrækningsbesvær) etableredes i starten af 2009. Gruppen består af tre sygeplejersker og fysioterapeuten. Vi blev hurtigt enige om, at arbejdet dels skulle munde ud i en beskrivelse af forskellige niveauer af dyspnø med tilhørende forslag til både sygepleje og medicinsk behandling, og dels nogle helt konkrete anvisninger på brugen af hjælpemidler i forhold til dyspnø.

Vi tog udgangspunkt i Lillian Simmelsgaards (LS) (sygeplejerske på Sct. Maria Hospice i Vejle) arbejde omkring dyspnø. LS har beskrevet, hvordan man med evidensbaserede metoder kan lindre dyspnø, uanset om der er tale om en mild dyspnø eller en meget svær dyspnø. Vi har udarbejdet en vejledning, hvor dyspnøen inddeles i fire stadier, og

ud for hvert stadie er der forslag til sygepleje og medicinsk behandling.

Iltbehandling, inhalationsbehandlinger, sug er ind imellem nødvendige tiltag i forhold til dyspnø. Derfor har vi udarbejdet vejledninger til, hvordan man ned til mindste detalje anvender ovenstående.

Endelig har vi udarbejdet en vejledning i basal respirationshjælp, som kan være en god hjælp i hverdagen til kontrol af dyspnøen.

Vi har en forventning om, at vejledninger bliver et integreret arbejdsredskab i hverdagens arbejde hos beboere med dyspnø.

AF SYGEPLEJERSKE MONA NIELSEN
OG SYGEPLEJERSKE TINE VESTERGAARD

Vi er en gruppe på fem sygeplejersker, som arbejder med udvikling af omsorg for pårørende i forbindelse med en beboers ophold på Hospice Sjælland.

Gruppen har eksisteret, siden hospice åbnede i 2006 med et varierende antal sygeplejersker og lidt udskiftning af gruppe-medlemmerne undervejs.

Vi har i 2009 været særligt optagede af, hvordan vi kan skabe den bedste "aften for efterladte." Aften for efterladte er et socialt arrangement, som de efterladte inviteres ind til på Hospice Sjælland et antal gange, efter de har haft en pårørende, der er død på Hospice Sjælland. I SIG-gruppen fik vi mange tilmeldinger til aftenerne, så huset var helt fyldt op, og det kneb med at få mulighed for at tale med personale.

Vi blev derfor enige om, at vi ville lave nogle spørgeskemaer, som man som pårørende kunne besvare anonymt. Det gav os mulighed for, at finde ud af:

1. For hvilken gang deltog den enkelte pårørende?
2. Hvad var godt for den enkelte pårørende ved at deltage i en sådan aften?
3. Hvad manglede der, eller hvad kunne være anderledes i den måde, aftenen var planlagt på?

Vi fik mange besvarelser, som fortalte os, at vi med fordel kunne ændre strukturen, således at den enkelte inviteres to gange (mod tidligere tre gange) i året efter dødsfaldet. Til gengæld vil der være færre inviterede/ fremmødte, idet der afholdes to på hinanden følgende arrangementer to gange årligt. Det åbner mulighed for, at vi kan sidde i orangeriet, og det er vores håb, at de efterladte kan få en bedre kontakt med hinanden, når der ikke er så mange ad gangen. Det har i denne sammenhæng også været vigtigt, at vi kan fortsætte med at afholde aftenerne her på hospice, da vi ved, at det betyder noget for de efterladte at komme tilbage til huset, hvor de tog afsked.

Vi ændrer derfor strukturen for aften for efterladte i det nye år, og vi vil herefter igen bede deltagerne evaluere forløbet, så vi kan vurdere, om der skal være yderligere ændringer.

Uddannelse i systemisk, narrativ samtalepraksis

VED SYGEPLEJERSKE TINE VESTERGAARD

Uddannelsen foregår på DISPUK (Dansk institut for personaleudvikling, uddannelse og konsultation) i Snekkersten og varer tre år, således er 2010 mit sidste uddannelsesår. Det er en tværfaglig uddannelse, som retter sig mod fag, hvor man har samtaler som en del af sit job. Som kursist er man af sted to dage om måneden. Derudover er der læsegruppe en gang om måneden, hvor det er muligt at øve sig i forskellige praksisser samt idéudveksle og reflektere

Uddannelsen tager udgangspunkt i et andet menneskesyn/en anden filosofi end det klassisk psykodynamiske (freudianske). Den hviler på bl.a. Michel Foucault og Jerome Bruner. Teorien, som er for omfattende at forklare i sin helhed her, går bl.a. ud på, at vores identitet skabes i vores mangfoldige relationer livet igennem. Vi har ikke noget kerneselv. Det er ikke mennesket, der er problemet. Det er problemet, der er problemet. Det er de historier, vi og andre fortæller om os, som skaber, dem vi er. Vi er også som mennesker under konstant påvirkning af "usynlige" magtformer, også kaldet diskurser, som

former vores mening om os selv og andre. Magt er et centralt tema, fordi der, hvor der er magt, altid vil finde en modmagt sted

Uddannelsen tilbyder mangfoldige samtalepraksisser, primært med afsæt i Michael Whites store arbejde med og udvikling af det narrative arbejde igennem mange år. Primært er der tale om et helt andet sprog og syn på problemer. Uddannelsen tilbyder ligeledes en måde at tale om sorg og det at miste, som kaldes re-membering praksis. Re-membering praksis går i meget korte træk ud på at tale om den mistede relation, på en måde som tydeliggør, hvordan et andet menneske har virket formende for det, som jeg er nu. Det kaldes også gen-medlemsgørende praksis, fordi det handler om at gen-medlemsgøre den tabte relation i stedet for at sige farvel til den. Sorg er ikke noget, man kommer over, men det kan blive lettere at leve med den.

Uddannelse af sygeplejestuderende på Hospice Sjælland

AF ANSVARLIG KLINISK VEJLEDERSYGEPLEJERSKE HANNE KIESBØ

Vi er i det forløbne år begyndt at have sygeplejestuderende på Hospice Sjælland. Det er en spændende og udfordrende opgave at være ansvarlig for de studerendes uddannelsesforløb. Vi er to uddannede kliniske vejledere og mange dygtige sygeplejersker, som deltager i uddannelsen af de studerende. Som kliniske vejledere skal vi være opmærksomme på, fra hvilken sygeplejeskole de kommer og fra hvilken studieordning. Dette bliver heldigvis anderledes nu, hvor der kommer en national studieordning, og uddannelsen bliver modulopdelt.

Vi har modtaget studerende fra følgende skoler: Nykøbing Falster, Bornholm, Næstved, Slagelse og Roskilde. Vi modtager de fleste studerende fra Slagelse Sygeplejeskole. Jeg tror, det kan skyldes, at de er bedre til at præsentere Hospice Sjælland som et muligt praktiksted. Vi har kontaktet de enkelte skoler og tilbudt at komme ud og informere om, hvad et hospice er, og hvad vi kan tilbyde som praktiksted.

Skal vi så bare modtage alle studerende, som har et ønske om at komme i praktik på et hospice?

Er det godt for alle studerende at komme i praktik på et hospice? Når den studerende sender sin ansøgning til os, vurderer vi ud fra denne eller en personlig samtale, om hospice vil være et godt praktiksted. Det, vi har oplevet, er, at for næsten alle har det været en positiv oplevelse at komme i praktik på hos os. En enkelt studerende, som skulle være hos os i en uges observationspraktik, oplevede det for overvældende på det personlige plan at være her og var her kun en enkelt dag. Så måtte vi naturligvis kontakte uddannelsesstedet med henblik på at følge op på dette sammen med den studerende.

De studerende, vi modtager, er generelt enten i deres 6. eller 7. semester, dvs. sidst i deres uddannelsesforløb, hvor de har noget at koble deres teoretiske viden sammen med og også har en personlig ballast, der er et nødvendigt grundlag i vores speciale.

Vi har valgt at fordele de studerende på den måde, at de bliver tilknyttet én til to beboere. De går sammen med den sygeplejerske, som er kontaktsygeplejerske for den

pågældende beboer. På den måde kommer de til at følge flere forskellige sygeplejersker med de muligheder for læring i specialet, det giver. Når vi vejledere er på arbejde, går vi sammen med de studerende. Ugentligt har vi sammen med den studerende refleksion og undervisning alt efter den studerendes behov. Sygeplejerskerne er opdelt i to grupper omkring hver seks beboere, hvor den ene gruppe primært skal fungere som studieenhed. Dette for at skabe kontinuitet for den studerende og for at den kliniske vejleder bedre kan få overblik over den

studerendes faglige udvikling, og hvordan hun har det i det hele taget. På grundlag af de erfaringer vi nu har gjort os, er vi nået frem til, at det giver et godt læringsmiljø, hvis vi har en til to studerende ad gangen. Det er godt for de studerende, at de har hinanden at sparre med.

På nuværende tidspunkt er der ikke noget samarbejde blandt de kliniske vejledere på de forskellige hospicer på landsplan, men det vil være noget, som skal arbejdes med i det kommende år.

AF SYGEPLEJESTUDERENDE JAQUELINE BAY

Støttende, vejledende og anerkendende i stedet for problemfokuseret. Sikke en masse flotte ord.

I den tid, jeg har været studerende, og før jeg kom på hospice, har disse ord sparsomt været anvendt og ikke mindst efterlevet.

På sygeplejeskolen blev der snakket meget om, at 6. semesters praktik var den mest uoverskuelige periode, og at mange studerende var ved at kaste håndklædet i ringen i denne lange og opslidende periode. Der blev klaget over inkompetente vejledere, hvis der overhovedet var en vejleder tilstede.

Jeg havde på 4. semester fået lov til at komme en enkelt dag på Hospice Sjælland. Det krævede fra min side

megen overtalelse, da man jo kun modtager studerende fra 6. og 7. semester. Hospicechefen ville høre meget om, hvem jeg var, alder og faglig erfaring. Man mener på stedet, at de studerende tidligere end 6. semester ikke har faglig viden nok til at kunne bestride de opgaver, der er på hospice. Denne ene dag på dette fantastiske intense sted gjorde, at jeg var fast besluttet på at komme herud i min lange praktik.

De krav, der stilles til eksamen på 6. semester, er, at den studerende skal kunne:

Præsentere og beskrive konkrete plejesituationer hos udvalgte patienter, prioritere, planlægge, udføre, dokumentere, kritisk analysere og vurdere samt formidle den

udførte sygepleje med henblik på at udvikle kvaliteten af sygeplejen.

Ud fra samarbejdspartneres ressourcer, kvalifikationer og kompetencer organisere, lede, samarbejde og delegerer sygeplejen.

Med udgangspunkt i sine teoretiske og kliniske kundskaber kunne argumentere mundtligt for organisering, delegering, udførelse og vurdering af den udførte sygepleje samt komme med ændringsforslag til den fortsatte udvikling af sygeplejen.

Tilbage til de indledende ord. På Hospice Sjælland er støttende, vejledende, og anerkendende i stedet for problemfokuseret en del af hverdagen. Dette gælder ikke alene for beboerne.

Der er i personalegruppen mulighed for at hente både støtte og vejledning. Og de ting, man gør godt, bliver virkelig fremhævet. Man bruger hinanden på en anerkendende måde, og man tænker højt.

Der afholdes tre tværfaglige ugentlige konferencer, og til disse konferencer har jeg oplevet sygeplejersker, der har søgt råd og vejledning hos deres kollegaer. Dette på et plan jeg ikke har oplevet tidligere i mit studie. Her handler det ikke om at kunne fortælle, hvor klog, hurtig eller hvor dygtig man er. Det handler om at kunne byde ind, med de ting man kan og ved noget om, på et ligeværdigt plan.

Som studerende på Hospice Sjælland har jeg oplevet en rejse på flere plan. Fagligt har der været enorme mulig-

heder for udvikling. Den ro og de ressourcer, der er på stedet, giver et rigtigt godt læringsmiljø. De forskellige sygeplejersker har med hver deres speciale undervist mig, og hele personalegruppen står altid klar, hvis man spørger om noget. Det har virket som om, jeg har haft 15 vejledere i stedet for kun en.

Det skal dog her nævnes, at min vejleder har været en

kæmpe ressource. Hvis der har været det mindste, har hun været der både til at besvare evt. faglige spørgsmål, råd i forbindelse med personlige frustrationer og omkring det at være i en konstant læringsituation.

På Hospice Sjælland har jeg, i den periode jeg har været på stedet, haft mange forskellige vikarlæger alle gode palliatører på hver deres måde. Jeg har oplevet en fantastisk kompetence fra personalets side i forhold til håndteringen af de ofte meget dårlige beboere. Stedet bærer tydeligt præg af, at både sygeplejersker og ledelse er erfarne og velfunderede personer med års erfaring fra relevante specialer.

Det er en helt rigtig beslutning, at man udelukkende tager studerende fra 6. og 7. semester, da det kræver, at den studerende ikke har berøringsangst, har en god ballast og ikke mindst har den faglige erfaring, man forventer på disse semestre. Her tænker jeg specielt på kommunikationen, både med beboerne, men også i forhold til personalet på stedet. Konstruktiv kommunikation giver konstruktiv udvikling.

Øvrige faggrupper på Hospice Sjælland skal ikke glemmes, for de er med til at gøre stedet, til det det er. Her

tænker jeg på fysioterapeuten, der er utrolig engageret og kender alle beboernes forskelligheder.

Præsten på stedet, der har to funktioner, nemlig både præst og medmennesket Marianne. Mange af stedets beboere bliver skræmt over tilbuddet om at tale med en præst, men de vil derimod gerne tale med Marianne. Og præsten her på stedet kan faktisk tale om andet end Gud.

Den altid smilende Grethe, der er meget tålmodig, når den studerende spørger igen.

Det er en stor glæde dagligt at få en morgensnak med det altid oplagte køkkenpersonale og servicemedarbejdere. De frivillige giver også stedet et kæmpe løft.

Rent menneskeligt har tiden på hospice udviklet mig. Jeg tænker mere over livets mening og går ikke op i små problemer mere. Der er specielt en beboer, der har brændt sig fast i mit sind, hun forstod virkeligt at få det bedste ud af sine sidste dage.

En sygeplejerske sagde en dag til mig, at vi skal være med til at give liv til de sidste dage og ikke dage til livet. Hun har så ret, men burde ikke alle gøre dette?

Som studerende føler jeg på mange måder, jeg er godt rustet til at komme videre ud i virkeligheden.

Samtaler om samtaler

AF PSYKOLOG BO SNEDKER BOMAN

Det er da vederkvægende, at der i denne verden findes mennesker, der med afsæt i en uddannelse som sygeplejerske, fysioterapeut osv. modigt og storsindet kaster sig ud i samværet med mennesker på kanten af livet. Udover alverdens praktiske og fysiske opgaver har disse fagpersoner på hospice valgt at være sammen med beboere og pårørende og lytte godt efter til alle de vilde og skæve og sørgmodige og skønne historier, mennesker fortæller om frem-, nu- og fortid. Sejt, intet mindre! Også et hospice er fuld af samtaler og ord, og sådan bør det vel være.

Og dér sidder de så, en lille eller stor flok af mennesker, der er ansat på hospice. I rundkreds med kaffe i kruset og to timer til rådighed til samtale om nogle af alle de tanker og overvejelser, man kan gøre sig over arbejdslivet. På døren står "supervision", og så må man helst ikke forstyrre, og der er optimalt betragtet ingen ringende telefoner, og der er ingen fast dagsorden, og derfor kan man dårligt kalde det et møde sådan i traditionel forstand. Men hvad er supervision så? Lad mig, der for tiden har fornøjelsen at forstå supervisionen, prøve at forklare.

Supervision handler om at være sammen og tale sammen og lytte til hinanden. Ikke for at dømme og bedømme hinanden, men for at etablere et talens fællesskab blandt

medarbejdere, der kan have gode dage og dårlige dage og opleve mangt og meget i deres arbejdsliv. At tale videre om det, der rør sig og det, man berøres af. At forlænge samtaler, der gik godt eller øve sig på samtaler, man aldrig fik nået, skønt lysten var til stede. Eller blot tale om at tale og lære af hinanden og vokse med opgaverne og måske også diskutere et par af lærebøgernes ofte firkantede og enstrengede forestillinger om menneskelivet og menneskedøden.

Tillad mig at være helt ærlig: I mine øjne er et hospice en arbejdsplads som så mange andre, og at arbejde med døden er i sig selv ikke mere sørgeligt eller belastende eller fantastisk for den sags skyld end så meget andet. Hver sin smag, hver sin vej. For mig er det særlige og smukke og for personalet måske af og til anstrengende ved arbejdslivet på et hospice snarere koncentrationen, mængden, hyppigheden af alt det store: Liv, død, tab, fortabelse, sorg, længsel, gråd, vrede, afmagt osv. Det kan virke overvældende og livgivende også på et personligt plan, og af og til på en og samme tid. Lige til at blive forvirret af.

De fleste mennesker har opfattelsen, at "det er godt at få talt om tingene". Det er muligvis rigtigt, og i supervision er der da også som regel god tid til netop at tale om tingene.

Men nok så væsentligt er det, at der er nogen, der lytter og fortæller tilbage, hvad de har hørt. Det er der ikke meget hokus-pokus i, faktisk sker der til supervision stort set det samme, som der sker ved middagsbordet eller på stuen eller i orangeriet. Et ord kastes ud, et ord kommer tilbage. Lidt højtideligt udtrykt bliver vi alle i supervisionen eller i samtaler i det hele taget for en stund, når vi lytter til hinanden og genfortæller, hvad vi har hørt, vidner til hinandens liv og livshistorie. Nogen har hørt mig, nogen har set mig. Så skønt (arbejds-)livet med mismod og trængsel og afsavn og frustration og måske af og til følelsen af ensomhed kan trænge sig på, kan jeg styrkes ved, at der er vidner til mit liv. Jeg er alene og alligevel ikke helt. Om ikke andet er vi

sammen i et sprogligt fællesskab, og det er også noget. Supervision betyder overvågning og er derfor en ganske misvisende betegnelse, men ordet har bidt sig fast, og vi lever med det. For mig er supervision en mulighed for at være sammen, tale sammen, blive klogere og måske grine eller græde imens. Er supervision for højtideligt, er det svært at holde ud, og sådan er det også, hvis det er for uhøjtideligt. Det er, blandt andet, supervisors opgave at sørge for at ramme stedet derimellem. Hvad jeg derudover måtte vide om livet og døden og tiden derimellem fra mit eget (arbejds-)liv, stiller jeg gerne til rådighed, men det er sjældent det vigtige.

Rosenkort til Hospice Sjælland

AF MALEREN LARS RASMUSSEN

I marts 2009 aflagde Lise-Lotte Andersen et besøg i mit atelier på Roskilde Gasværk, hvor hun bortførte et af mine små yndlingsmalerier. Hun ville anbringe det på sin arbejdsplads, sagde hun. Da jeg spurgte hende om, hvor hun så arbejdede, gik hun i gang med en meget grundig og engageret beretning om Hospice Sjælland og alle dette steds utrolige og vidunderlige egenskaber. Sand begejstring smitter! "Her leves livet", tænkte jeg og blev mere og mere

nysgerrig, så jeg spurgte selvfølgelig, om hun ville vise mig dette herlige hus. Det ville hun, heldigvis særdeles gerne, så der gik ikke mange dage, før end jeg fik syn for sagn.

Besøget blev en oplevelse, der gjorde et stort indtryk, og som satte tanker i gang! Hvad skal man bruge billedkunst til? Hvor har den sin rette plads? Hvornår betyder den noget, der sandt og virkeligt for mennesker? Hvordan kan

man berøre hinanden med glæde og dulme smerte med kunst? Sådanne tanker opstod naturligt i sindet med disse stærke indtryk som besøget gav.

Efter en grundig rundvisning blev jeg budt på kaffe og overdådigt bagværk fra husets køkken, det var under indtagelsen heraf, at der kom en ide: "Hvad med at fremstille et smukt kort som kunne sælges til fordel for Hospice Sjælland"? Et økonomisk overskud kunne måske bidrage til endnu en tilføjelse i form af en udsmykning, som kunne skabe glæde og gavn i huset.

Vi blev enige om at arbejde videre med ideen, og at jeg skulle tage kontakt til Peter Pilsborg (Forlaget Hunden Kommer). Peter havde netop udtrykt, at han syntes, at tiden var inde til, at der skulle fremstilles et nyt kort af et af mine værker ligesom i 2008. Formålet skulle ligesom sidste gang være til kunstnerisk glæde og non-profit. Peter udbad sig en kort betænkningstid på omkring ca. 10 sekunder, herefter så han mig stift og direkte ind i øjnene og sagde. "Det er det, vi gør, lad os komme i gang!".

Produktionen af de fire kort, som nu foreligger, blev sat i værk med stor entusiasme udvist fra Grønagers Grafisk a/s. Her var en opgave, hvor faglig ekspertise gav mening. Der skulle kæles for kvalitet og detaljer. Og der blev ikke sparet, så det blev en stor glæde, da vi præsenterede det færdige resultat, en lækker æske med fire kort, da vi mødtes til en hyggelig sammenkomst med toner fra Lars Triers guitar på Hospice Sjælland en solrig dag sidst i november.

Ros og anerkendelse er jo dejlig, så vi har selvfølgelig glædet os varmt over de mange positive tilkendegivelser efter udgivelsen.

I alle skabende processer er forventningens glæde en stor drivkraft, og når målet er nået, drager man et lettelsens suk og må samtidig indse, at nu begynder arbejdet med at kundgøre for verden, at der er sket et nyt mirakel! Det er det arbejde, der er i gang næste år.

Vores håb er, at disse kort vil spredes vidt omkring og blive til glæde både for afsendere og modtagere og i sidste ende medvirke til, at alle, som af en eller anden grund opholder sig eller besøger Hospice Sjælland, vil føle sig endnu mere beriget end jeg, da jeg første gang gæstede dette smukke sted på jorden.

AF PETER PILSBORG, FORLAGET "HUNDEN KOMMER"

Der er i bund og grund intet rationale i at beskæftige sig med døden. Erfaringen fortæller os, at den, uanset hvilken maskerade vi opfører, er uafvendelig. Paradoksalt nok bruger vi så vort hele liv på at afvente dens komme. Den er på forskellig og finurlig vis altid i vore tanker, og den overtager ofte styringen, hvad enten vi vil det eller ej!

Det er derfor ingen tilfældighed, at maleren Lars Rasmussen maler roser. At Lise-Lotte Andersen, som så mange andre, fascineres af disse, skønne som de er langt ind i døden, og at jeg uforbeholdent synes, at disse roser skal blive til "rosenkort", som ved salg kan støtte Hospice Sjælland.

Det er sagens kerne. En fælles begejstring for roser. Roser malet som Lars Rasmussen maler dem. Og en fælles beundring for institutionen Hospice Sjælland.

Lise-Lotte Andersen viste stedet frem. Og jeg bemærkede, at dette var det næstbedste sted at dø, når det nu skal være, og det skal det jo.

Mennesket bruger sine livsvigtige funktioner til det sidste, hvilket betyder, at det også bruger dem til at dø med. Det holder op med at trække vejret. Indtil da drikker og spiser vi. Taler med vore nærmeste, hvis vi kan, og lytter endda til musik og ser ud i verden og på verden.

Og det er sagens kerne. Der skal være noget at se på til det sidste og maleriet, kunsten skal være med.

Vi vil simpelthen, at de smukke rosenkort skal sælges i så mange eksemplarer, at der kommer "kunst på væggen" på Hospice Sjælland.

Forlaget "Hunden kommer" dukkede på besynderlig vis ud af den blå luft for et stykke tid siden (historien er fortalt i "Jul i Roskilde" 2009). Siden da har dette ganske lille forlag udgivet et Julekort 2008, som forestillede en lille gris, der nemt kunne komme galt af sted i juletiden. I november var det så ovenfor omtalte "rosenkort". Kunstneren Lars Rasmussen var i begge tilfælde den produktive kraft bag "Hunden kommer"s udgivelser.

Lise-Lotte Andersen, Lars Rasmussen og jeg selv har villet, at disse rosenkort skulle se dagens lys. Det har været en fornøjelse.

Salg af rosenkort foregår på Hospice Sjælland ved henvendelse til frivilligkoordinator Grethe Lundberg-Andersen tlf. 46 76 29 29.

Kortene sælges også fra trykkeriet Grønagers Grafiske produktion, Langebjergvænget 14, 4000 Roskilde tlf. 46 75 64 04.

Firmaer kan få trykt deres logo på, så kortene kan bruges som gave, overskuddet for kortsalget går tilbage til Hospice Sjælland i form af kunst.

Døden er som et skib...

Døden er som et skib, der sejler bort med en af vore kære.

Vi står på stranden og ser det forsvinde. Det bliver mindre og mindre og forsvinder til sidst helt ude i horisonten, der hvor himmel mødes med hav.

Vi ser på hinanden og siger: "Nu er hun væk."

Men lige så sikkert er det, at der på den anden side står nogen som siger:

"Se, der kommer hun."

- hvor livet leves...

Hospice Sjælland - Tønsbergvej 61 - 4000 Roskilde
Tlf. 46 76 29 29 - info@hosj.dk - www.hospice-sjaelland.dk